

Stichting tot behoud van monumenten in de gemeente Waadhoeke

Activiteiten- en bestuursverslag **2025**

Activiteiten- en bestuursverslag **2025**

Inhoud

Voorwoord	9
Doel van de stichting	11
1. Bestuur en organisatie	12
2. Nieuws uit 2025	14
3. De monumenten	14
4. De molenaars en de vrijwilligers van de theehuisjes	21
5. Financiën	22
6. Voornemens voor 2026	23
7. PR en Communicatie	24
8. Tot slot	25

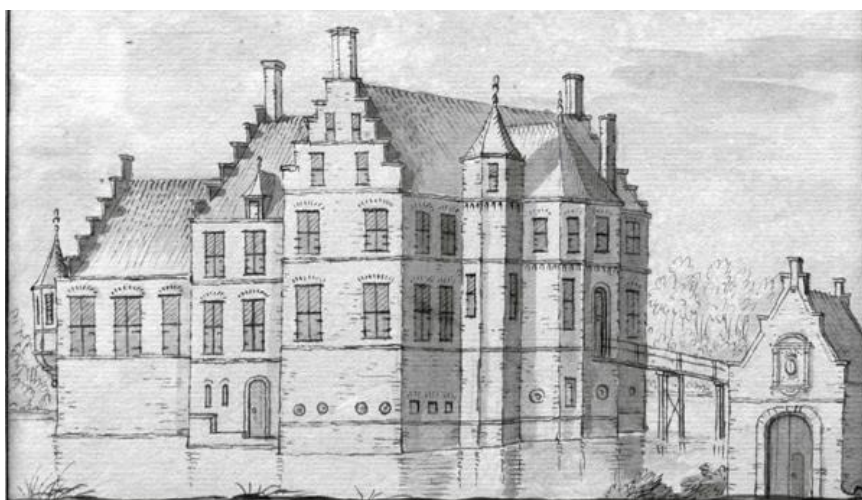
Foto voorpagina: de theekoepel op het bolwerk te Franeker

Voorwoord

Voor u ligt het activiteiten- en bestuursverslag 2025 van de Stichting tot behoud van monumenten in de gemeente Waadhoeke te Franeker. Dit verslag geeft inzicht wat we als stichting het afgelopen jaar hebben gedaan voor het behoud van de 23 rijksmonumenten die ons zijn toevertrouwd. We zijn er trots op dat we dit samen met andere partijen en vrijwilligers hebben kunnen realiseren.

De monumenten hebben allemaal een karakteristieke en herkenbare uitstraling in de gemeente Waadhoeke. Regelmatig constateren wij dat de monumentale erfgoedobjecten fotografisch worden vastgelegd door toeristen en de media. Er is veel aandacht geweest voor onze monumenten, de molens hebben veel gedraaid en aan de monumenten zijn de noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden verricht. Ook in 2025 hebben wij naast het onderhoud weer een restauratie kunnen uitvoeren. De blijvende zorg aan ons klinkend erfgoed, luidklokken en uurwerk heeft onze volledige aandacht dit monumentale erfgoed kan blijven functioneren. In dat kader zijn er voorbereidingen gestart voor de restauratie van twee eeuwenoude uurwerken en een monumentale luidklok. De restauratieplannen zijn gemaakt, provinciale beschikking is ontvangen en de fondswerving is gestart. Eind 2026 hopen wij met de restauraties te starten.

De gegevens over de financiële beheer van onze stichting zijn in dit verslag verkort opgenomen. In de jaarrekening 2025 staat het gehele financieel overzicht en verantwoording wat door de accountant is beoordeeld.

Een oude prent van Liauckamastatede (gesloopt in 1824) met rechts de toegangspoort van voor de verbouwing uit 1604

Ook in 2025 zijn er mutaties geweest in de bestuurssamenstelling. De heer N. Hornstra (voorzitter) en de heer H. Smits (alg. bestuurslid) zijn toegetreden in het bestuur en als bestuurslid en conform de regelgeving ingeschreven bij de Kamer van Koophandel.

De verhoudingen binnen onze Stichting en de verhoudingen tot netwerkpartners met betrekking tot monumentaal erfgoed zijn plezierig en goed te noemen.

Enkele sim-aanvragen door overvraag in de SIM zijn afgewezen loopt de instandhouding van deze monumenten gevaar. De monumenten met een lage

herbouwwaarde is de instandhouding via de geldende SIM regeling financieel lastig door de lage bijdrage van het Rijk. Via de restauratieregeling van provincie Fryslân is dit deels opgelost. Wel blijft het lastig om met behulp van fondsen de restauraties financieel rond te krijgen. Daarnaast zijn de niet-subsidiabele kosten van onderhoud van het molenerf en bijvoorbeeld de stijgende verzekeringskosten van de objecten een groeiende financiële post. Dat is een zorgelijke ontwikkeling voor de toekomst. Het blijkt geen vanzelfsprekendheid dat er voldoende financiële middelen voor de instandhouding van cultureel erfgoed beschikbaar wordt gesteld. Wij zullen samen met de gemeente Waadhoeke in overleg blijven hoe wij de instandhouding van de rijksmonumenten, ons aller cultureel erfgoed, kunnen blijven continueren.

In de communicatie neemt de website en de nieuwsberichten een belangrijke plaats in. Onze website is in 2023 geheel vernieuwd. De website wordt nu structureel bijgehouden en voorzien van ontwikkelingen rondom onderhoud, restauratie en overig nieuws. Wij ontvangen nog steeds positieve reacties op onze website. Overleg met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Provincie Fryslân blijft structureel, net als het jaarlijks overleg met de vrijwillige molenaars en diverse bijeenkomsten met de Vereniging De Hollandsche Molen en de collega-monumenteninstellingen in het 'Monumintehûs Fryslân'. In 2025 heeft er opnieuw overleg plaatsgevonden met onze zusterorganisaties uit gemeente Noardeast-Fryslân, Súdwest-Fryslân en De Fryske Marren over de POM (Professionele Organisatie Monumentenbehoud) status. Wij zijn van mening dat onze stichting professioneel is en kwaliteitsborging is verankert in ons beleid en uitvoering. Wij hebben in onze vergadering van 13 februari 2026 besloten om in 2026 een aanvraag voor aanwijzing tot POM in te dienen.

Ten slotte, ook het jaar 2025 is de medewerking en de bijdrage van gemeente Waadhoeke, provincie Fryslân, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en niet te vergeten de diverse lokale en particuliere fondsen in 2025 van groot belang geweest. Daarmee hebben we onze hoofddoelstelling van de stichting kunnen bereiken namelijk: *"het bevorderen en verzekeren van de instandhouding van onze monumenten in de gemeente Waadhoeke"*.

Wij moeten zorg blijven geven aan ons aller cultureel erfgoed zodat ook de generaties na ons komen kunnen blijven genieten van de karakteristieke en herkenbare rijksmonumenten.

Doel van de stichting

De Stichting is op 6 juni 1994 opgericht en heeft als doelstelling:

"Het bevorderen van de instandhouding van monumenten en het beheren van de bij ons in eigendom zijnde monumenten als bedoeld in de erfgoedwet en de gemeentelijke erfgoedverordening, voor zoveel gelegen binnen de grenzen van de gemeente Waadhoeke. De Stichting tracht het doel te verwezenlijken door:

- Het in juridisch eigendom verwerven van monumenten
- Het op professionele wijze in stand houden en beheren van de rijksmonumenten
- Het adviseren van derden over beheer en onderhoud van rijksmonumenten
- Het vergroten van het draagvlak onder de bevolking voor monumenten / cultureel erfgoed.
- De verwerving van geldmiddelen
- Alsmede alle andere wettige middelen die aan het doel bevorderlijk kunnen zijn.

Fraaie historische foto van de hervormde kerk en kerktoren te Deinum uit 1910.

1. Bestuur en organisatie

Het bestuur van de Stichting bestond op 31 december 2025 uit:

N. Hornstra	Sexbierum	Voorzitter (vanaf 2025)
D. Bijlsma	Franeke	penningmeester
J. H. Tromp	Deinum	secretaris
A. W. Prins	Leeuwarden	Lid
H. Smidts	Sexbierum	Lid (vanaf 31-12-2025)
G. Bouma	Dokkum	lid
J. Jorritsma	Spannum	Lid

Het bestuur wordt ondersteund door Gerard van Dijk van het Steunpunt Monumentenzorg, die door de stichting wordt ingehuurd en die gemandateerd en belast is met de uitvoering dagelijkse taken van de secretaris en de interne organisatie van de Stichting.

De bestuurlijke betrekkingen tussen het gemeentebestuur en stichtingsbestuur is afgeschaald. In het stichtingsbestuur is geen bestuurlijke vertegenwoordiging vanuit de gemeente meer aanwezig. De gemeente faciliteert nog wel kantoor- en archiefruimte voor de stichting wat we als bestuur zeer op prijs stellen. Het bestuur heeft in 2025 zes keer vergaderd. Daarnaast zijn er diverse overlegmomenten geweest met de rijksdienst, provincie andere monumenten stichtingen. Dit is dan vaak door een afvaardiging van het bestuur of door afzonderlijke bestuurders / coördinator georganiseerd.

Door de nog steeds overspannen markt in het onderhoud en restauratiewerk van cultureel erfgoed, is het in die sector erg druk. Met name bij gespecialiseerde schilders is nog sprake van een achterstand, waardoor wachttijden ontstaan. Ook is er opnieuw sprake van prijsstijgingen geweest in 2025 waardoor minder urgente zaken worden opgeschoven. Door de goede relatie met onze bouwkundig aannemers is het noodzakelijke onderhoud aan de monumenten geborgd.

De administratieve organisatie (A.O.) van de Stichting wordt per jaar geëvalueerd en waar mogelijk verbeterd. Deze is in december 2025 op enkele punten aangepast. In de A.O. zijn de verantwoordelijkheden van de bestuursleden vastgelegd. De coördinatie van de restauraties en onderhoudstaken per monument wordt verzorgd door de algemeen coördinator. Hiervoor heeft de coördinator regelmatig contact met de molenaars en de aannemers. De algemeen coördinator staat garant voor de dagelijkse gang van zaken. Dit betreft ook controle op de vastgelegde processen.

Een goede communicatie met de overheden en het vlottrekken van grotere onderhoudsklussen / restauraties was ook in 2025 een noodzakelijk en belangrijk aspect. Begeleiding van het restauratieproces van de rijksmonumenten en alle voorkomende werkzaamheden daaromtrent, met als doel een maximaal behoud van de monumentale en cultuurhistorische waarden van de rijksmonumenten, loopt goed. Een belangrijke rol, naast die van de coördinator en het bestuur, is weggelegd voor de Monumentenwacht die de inspectierapporten opstelt, en uiteraard de bij ons aangesloten gediplomeerde molenaars. De molenaars zien als eerste de noodzaak van onderhoud of herstel en lossen, in goed overleg met de coördinator, ook regelmatig zelf klein onderhoud aan “hun” molen op.

Voor de financiële administratie werkt de coördinator nauw samen met de penningmeester. Het kostenbewakingssysteem, met als doel overschrijdingen en onjuiste boekingen van onderhoudskosten (SIM) of restauratiekosten te voorkomen, werkt goed. Door dit systeem is er een goed inzicht in de actuele stand van zaken van de onderhoudskosten en de verkregen subsidies per monument over de lopende instandhoudingsperiode. Ook bij de restauraties is budgetbewaking van groot belang. De subsidieën van restauraties worden dan ook op de hoogte gehouden van de stand van zaken met betrekking tot de uitvoering en de kosten.

Organisatiestructuur:

De stichting heeft een bestuur, bestaande uit zeven personen. Naast voorzitter, secretaris en penningmeester zijn er vier algemene bestuursleden. In de statuten is vastgelegd dat het bestuur minimaal uit drie en maximaal uit zeven bestuursleden bestaat. De leden van het bestuur worden door het bestuur benoemd voor een periode van maximaal vier jaar en zijn na verloop van deze periode direct (her)benoembaar voor een zelfde periode, met een maximum van drie periodes. De bestuurders krijgen, naast gemaakte onkosten, geen vergoeding voor hun werkzaamheden als bestuurder.

Voor de uitvoering en coördinatie van de dagelijkse werkzaamheden en de beleidsvoorbereiding en –uitvoering leent de stichting een algemeen coördinator in van Stichting Steunpunt Monumentenzorg Fryslân. De algemene coördinator is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel met beperkte volmacht. De algemene coördinator wordt voor eventuele bijzondere projecten ondersteund door medewerkers van respectievelijk Monumentenwacht Fryslân, het Steunpunt Monumentenzorg Fryslân, van Reeuwijk Bouwmeester en zelfstandige bedrijven werkzaam in de monumentenzorg.

De volledige werkwijze van de stichting is vastgelegd in de administratieve organisatie welke is herzien in december 2025.

2. Nieuws uit 2025

Bestuur

Zoals genoemd in het voorwoord, zijn er twee bestuurswisselingen in het bestuur geweest in 2025. Bij de Kamer van Koophandel zijn de voorzitter Twerda en algemeen bestuurslid Jukema uitgeschreven als bestuurders en zijn de heer N. Hornstra (voorzitter) per juni 2025 en de heer H. Smidts (ingangsdatum 01-01-2026) ingeschreven als bestuurder.

Volgens het "rooster van Aftreden" is na 2025 elk jaar van één of twee bestuurders de termijn verlopen. Alle bestuurders zijn nog voor minimaal één periode herkiesbaar. Het is in 2024 niet gelukt om een vervanger(s) te vinden. Maar het is ook niet wenselijk vanwege de kennisoverdracht om vier bestuurders in één jaar te vervangen. In 2025 zal verder worden gezocht naar geschikte bestuurders.

Subsidie Instandhouding Rijksmonumenten (SIM)

Voor de huidige SIM-periode is in 2025 iets minder dan gemiddeld onderhoud aan onze monumenten verricht. De totale jaarlijks te besteden kosten voor instandhouding van de monumenten is geen vast bedrag. Helaas is door de overvraag bij de RCE een tekort ontstaan waardoor niet alle monumenten een goedgekeurd zes-jaren instandhoudingsplan meer hebben. De toren te Franeker heeft opnieuw een afwijzing subsidie ontvangen. Dit heeft gevolgen voor de continuïteit van de instandhouding. Kosten gemaakt in 2025 zijn hierdoor geheel voor eigen rekening. De torens te Deinum, Dronrijp, Marsum, Bitgum, Ingelum, Tzummarum en Firdgum hebben in 2025 wel een sim-beschikking ontvangen van 50% van de kosten voor de instandhoudingsperiode 2026 – 2031. Ook molen Langwert bij Winsum heeft een rijksbeschikking uit de SIM ontvangen.

Deze kosten van het onderhoud worden gedekt door de jaarlijkse bijdrage van het Rijk van 50% of 60%, de gemeente Waadhoeke en bij de rijksmonumentale molens door de provincie Fryslân 15%. Het is ons voornemen om ongeveer het jaarlijks bedrag aan inkomsten voor onderhoud, ook daaraan te besteden. Maar het ene jaar zal dit minder zijn dan gemiddeld en een ander jaar meer dan gemiddeld. Het is van belang dat het beschikbare budget in de gehele SIM periode van zes jaren wordt besteed. De jaarlijkse besteding per monument is hieraan ondergeschikt.

Stimuleringsregeling Monumenten (Provincie Fryslân)

Van de subsidieregeling "Stimuleringsregeling monumenten" van de provincie Fryslân is voor restauratie van monumenten een jaarlijks budget beschikbaar. Voor restauratie van het dak van de theekoepel is een beschikking afgegeven en de restauratie is in 2025 afgerond en financieel verantwoord bij de provincie Fryslân en diverse fondsen. In 2025 hebben wij twee restauratieprojecten ingediend bij provincie Fryslân. Voor het restaureren van het monumentale uurwerk in de kerktoren te Dronrijp en de luidklok plus het uurwerk in de toren te Firdgum zijn subsidieaanvragen gedaan.

Naast de restauratieregeling van de provincie Fryslân is er voor molens de mogelijkheid om voor onderhoud (instandhouding) 15% subsidie te krijgen naast de afgegeven SIM-beschikking van het rijk. Het maximale subsidiebedrag van provincie Fryslân bedraagt in 2025 € 10.875,- (15% van € 72.500,-) over de gehele SIM-periode van zes jaren. Nagenoeg alle rijksmonumentale molens in Fryslân in

eigendom bij stichtingen ontvangen 15% instandhoudingssubsidie van provincie Fryslân. Drie van onze molens hebben een gewijzigde provinciale subsidie ontvangen van 15% ontvangen. Doordat de RCE de beschikking na bezwaar heeft verhoogt, heeft provincie Fryslân haar besluiten eveneens herzien. Onze vierde molen, molen Langwert heeft in 2025 ook een positief besluit ontvangen.

En verder...

Voor 2025 is aan onze Stichting een gemeentelijke subsidie toegekend van € 122.500,--. Deze jaarlijkse subsidie komt overeen met ons verzoek om dit voor een periode van zes jaren beschikbaar te stellen. Aangezien er in 2022 een overname van twee rijksmonumenten heeft plaatsgevonden, heeft de gemeente in 2025 ook een aanvullende bijdrage van € 11.653,-overgemaakt.

De gemeente Waadhoeke heeft inmiddels onze stichting een beschikking voor de periode 2026 – 2031 gegeven. Deze 6-jaren beschikking is op ons verzoek verhoogt naar € 160.000,-- per jaar. Het grote voordeel van een toezegging voor een langere periode is een stukje zekerheid en uiting van vertrouwen van beide kanten. Ook de beschikkingen van de Rijksdienst zijn voor perioden van zes jaren.

Onze Stichting heeft van gemeente Waadhoeke bij brief van 19 februari 2019 toestemming gekregen gebruik te kunnen maken van de 'Regeling verantwoording subsidie kleine instellingen Waadhoeke', waarbij, onder voorwaarden, met een beoordelingsverklaring kan worden volstaan.

De Stichting tot behoud van monumenten in de gemeente Waadhoeke heeft 23 rijksmonumenten in eigendom in december 2025.

Het soort monument (kerktoren, molen, toegangspoort e.d) of het gebruik daarvan kan per object een andere benadering vragen. Voor een monumentenstichting is het belangrijk om onze visie, over de omgang met de monumenten/monumentenstatus en het behoud van de aanwezige monumentale waarden te waarborgen.

Een functie voor een monument is soms noodzakelijk om het monument in stand te houden. In het algemeen is onze visie als monumentenstichting "behoud gaat voor vernieuwing", m.a.w. geen wijzigingen in de huidige vorm en materialen. Onderhoud wordt terughoudend uitgevoerd met maximaal behoud van bestaande materialen en monumentale waarden. Onze visie over de omgang met onze rijksmonumenten is omschreven in ons visiedocument.

	monument	Mon.nr	Adres
1	Toren Firdgum	8632	Camstrawei 7, Firdgum
2	Toren Sexbierum	15756	Tsjerkepaed 1, Sexbierum
3	Toren Oosterbierum	15724	Haerdawei 1, Oosterbierum
4	Toren Franeker	15669	Bredeplaats 2, Franeker
5	Toren Tzummarum	15731	Tsjerkepaed 1, Tzummarum
6	Toren Dronryp	28604	Tsjerkebuorren 1, Dronryp
7	Toren Deinum	28586	Tsjerkepaed 3, Deinum
8	Toren Marsum	28622	Buorren 20, Marsum
9	Toren Bitgum	28571	Buorren 13, Bitgum
10	Toren Ingelum	28613	Tsjerkeleane 4, Ingelum
11	Toren Minnertsga	8634	Meinardswei 3, Minnertsga
12	Molen Fatum	15876	Bij Wommelserweg 81, Tzum
13	Molen Arkens	15710	Bij Leeuwarderweg / van Andel- Ripkestraat, Franeker
14	Molen Duivenhok	15877	Bij Tritzum 5, Tzum
15	Vier Theehuisjes	15722	Noorderbolwerk 26, 27, 28 en 33 Franeker
19	Monumentale poort	15818	Bij Hocquart 23, Franeker
20	Liauckamapoort	8651	Liauckamaleane 2, Sexbierum
21	Korendragershuisje	15680	Eise Eisingastraat 28, Franeker
22	Molen Langwert	8529	Nabij Weakens 2, Winsum
23	Toren Spannum	21559	Tsjerkebuorren 8, Spannum

Verzekeringen

Alle monumenten zijn verzekert bij Donatus verzekeringen tegen brand en storm-schade. Voor de kerktorens wordt gebruik gemaakt van de zogenoemde vorkconstructie. Hierdoor is de verzekerde waarde lager dan de herbouwwaarde, maar wij zijn van mening dat onze torens nooit voor 100% zal worden verwoest door brand en/of storm. De vier theehuisjes zijn naast storm en brand verzekert tegen vandalisme. In totaliteit omvat de verzekerde waarde van de 23 objecten in dec.2025 een bedrag van **€ 23.892.721,--** in 2025. De getaxeerde herbouwwaarde bedraagt **€ 45.361.703,--**.

Stand van zaken restauraties / onderhoud van de monumenten 2025

Molens Fatum, Duivenhok, Arkens en Langwert

In 2025 is de restauratie van de roede van molen Langwert afgerond. Deze restauratie is grotendeels financieel gedekt door een bijdrage uit het molenfonds van De Hollandsche Molen. Een deel kan worden opgevoerd als onderhoud en een deel zal uit eigen middelen worden betaald. Verder is er aan de vier molens regulier onderhoud uitgevoerd om de molens in een goede technische staat te houden.

Nieuwe roede wordt ingebracht bij molen Langwert door De Molenmakers.

de situatie in september 2025

Monumenten met laatste jaar instandhouding

Het jaar 2025 was het laatste jaar voor de onderhoudsperiode van de kerktoren te Tzummarum, Bitgum, Ingelum, Marsum, Dronrijp en Deinum. Er is in 2025 nog onderhoud uitgevoerd aan deze torens om het beschikbare budget zo goed mogelijk te benutten. Gemiddeld is er iets meer onderhoud uitgevoerd dan de goedgekeurde subsidiabele kosten over de periode 2020 – 2025. De voornaamste reden is de prijsstijging en de overspannen markt in de bouwsector.

Ook was 2025 het laatste jaar van de instandhoudingsperiode van molen Langwert te Winsum. Naast de bovengenoemde restauratie is gelijktijdig groot onderhoud uitgevoerd zodat de molen er technisch weer goed bijstaan en goed kan functioneren.

Stand van zaken onderhoud

Voor diverse andere monumenten in ons bezit is in 2025 regulier onderhoud verricht. Dit is uitgevoerd in het kader van de meerjarenplannen uit diverse SIM-periodes.

Voor het ene monument bleef in 2025 het onderhoud beperkt tot plaatselijk schilderwerk, terwijl bij een ander monument groot onderhoud is uitgevoerd. Zo is van de toren te Minnertsga groot onderhoud uitgevoerd in het eerste jaar van de nieuwe SIM periode door gebruik te maken van de aanwezige steigerwerken e.d. van de afgeronde sim periode 2019 – 2024. Het combineren van de verschillende sim perioden is vaak een goede oplossing op groot onderhoud te combineren.

Helaas hadden twee van onze toren in 2025 geen beschikking van de RCE i.v.m. overvraag in de SIM, waardoor alleen echt noodzakelijk onderhoud is uitgevoerd.

Klokken en uurwerken

In onze twaalf kerktorens staan enkele zeer monumentale uurwerken en hangen vele monumentale luidklokken. Dit is een cultuurhistorisch en monumentaal waardevol bezit, maar de elektrische luidinstallaties en eeuwenoude uurwerken zijn erg gevoelig voor storingen en onderhoudsgevoelig. Ook in 2025 is er veel onderhoud / herstelwerk uitgevoerd aan de luidklokken en uurwerken. Het vraagt doorlopend aandacht om het luiden en de tijdsaanduiding secuur en functioneel te houden.

In 2025 zijn er diverse storingen geweest en is er naast het reguliere onderhoud aan de uurwerken en luidklokken ook een aantal keren spoedherstel uitgevoerd.

Ook alle andere voorkomende jaarlijkse werkzaamheden zijn in 2025 weer aan de orde geweest. Zo zijn de inspecties aan bliksemafleiders en algemene bouwkundige inspecties aan diverse monumenten uitgevoerd.

De veiligheid heeft hierbij in 2025 extra aandacht gekregen. Voor alle monumenten is een RI&E opgesteld. Hiernaast is een plan van aanpak aanwezig en is de veiligheid een vast terugkomend onderwerp in onze vergaderingen. De monumenten zijn waar nodig voorzien van extra hekwerken, afschermingen of leuning.

Risico-inventarisatie en evaluatie

Toren Sint Janskerk

En plan van aanpak

Deinum

Plan van aanpak

Toren Sint Janskerk

Deinum

De veiligheidsvoorzieningen zoals in de jaren 50 van de 20ste eeuw zijn gelukkig aangescherpt.

Borging kwaliteit

Behoud van monumentale waarden is van groot belang voor de monumenten. Ook over het uitgevoerde onderhoud in 2025 zijn wij van mening dat het verrichte onderhoud en de restauraties van een goede kwaliteit zijn en deze met maximaal behoud van monumentale waarden is uitgevoerd.

Deze noodzakelijke onderhoud en restauratiekwaliteit is mede verkregen doordat de kwaliteitsborging binnen onze organisatie steeds beter verloopt. Maar ook werken wij met aannemers die voldoende gekwalificeerd zijn en jarenlange ervaring bezitten in het restauratie vak. Het molenonderhoud wordt eveneens uitgevoerd door een gecertificeerd molenrestauratiebedrijf. De aannemers waarmee wij werken hanteren het uitgangspunt dat bij onze stichting hoog in het vaandel staat: 'sober en doelmatig onderhoud met maximaal behoud van monumentale waarden'.

Inspecties van de monumenten

In 2025 heeft Monumentenwacht Fryslân diverse technische inspecties uitgevoerd. Gemiddeld wordt eens in de twee jaar een inspectie gedaan. Doordat er jaarlijks onderhoud wordt uitgevoerd evenals restauraties, is de algemene technische toestand van onze monumenten goed te noemen. Enkele monumenten hebben nog onderdelen die als matig staan aangegeven in de monumentenwacht rapporten.

Het bestand van al onze monumenten is op www.stichtingmonumentenwaadhoeke.nl terug te vinden.

4. De molenaars en de vrijwilligers van de theehuisjes

De molenaars

De molens hebben een molenaar nodig om te draaien / malen. Dit is voor het behoud van de molen ook noodzakelijk. De molenaars verrichten klein onderhoud, zoals het schoonhouden van de molen en het smeren van de draaiende onderdelen, waardoor de molen als werktuig optimaal kan functioneren. Dit is voor de Stichting zeer waardevol en kostenbesparend en dat waarderen wij zeer. De Stichting is de molenaars dan ook zeer erkentelijk voor hun inzet.

De molenaars zijn zeer gastvrij en stellen hun molen graag open voor publiek, zoals tijdens de nationale molendagen en Friese Molendag, georganiseerd door de werkgroep Friese Molendagen. Maar ook tijdens de Open Monumentendag in september draaien de molens en is publiek welkom.

Wel blijft ons molenaarsbestand een zorg. Enkele molenaars zijn op leeftijd en kunnen het zware werk soms niet meer alleen verrichten. De molenaar van molen Fatum is definitief gestopt in 2025 omdat hij fysiek niet meer in staat is om de molen te bedienen. Wij zijn dan ook continu op zoek naar nieuwe molenaars, maar de spoeling is dun.

Op vrijdag 12 december 2025 vond onze jaarlijkse bijeenkomst met de molenaars plaats. Jaarlijks wordt deze bijeenkomst georganiseerd waar de molenaars en vrijwilligers worden bedankt voor hun diensten en goede zorgen voor de molens het afgelopen jaar.

Het molenaarsambacht dat op de Unesco-werelderfgoedlijst van immaterieel erfgoed is geplaatst, is een geweldige erkenning voor dit mooie ambacht. Als dank voor hun inzet, was er voor de molenaars het traditionele snert eten en een presentje.

De vrijwilligers / huurders van de theehuisjes

De theehuisjes op het bolwerk worden vanaf april bij gelegenheden weer opengesteld. In de theehuisjes worden sierraden en andere curiosa aangeboden. De theekoepel is bij gelegenheid ook echt in gebruik als zodanig. Hier kunt u onder het genot van een kopje thee de 18de-eeuwse theekoepel bewonderen. In 2025 is er regelmatig thee geschonken en hebben verscheidene kunstenaars er succesvol kunnen werken en hun kunst tentoongesteld.

Een wandeling over het bolwerk geeft een fraai beeld van de oude stadswal en haar bouwwerken. Door het openstellen van de theehuisjes komen ook deze monumenten meer tot hun recht.

5. Financiën

De totale exploitatiekosten bedroegen in 2025 € 265.484,- en de baten € 233.436,-. Het saldo is derhalve € 32.048,- negatief.

Voor het onderhoud van de rijksmonumenten is in 2025 € 000.000,- uitgegeven. Voor beheerkosten, verzekeringen en algemene zaken is € 68.554,- uitgegeven. De uitgebreide financiële gegevens zijn in de financiële jaarrekening 2025 uitgewerkt.

De Stichting bezit een bedrag van € 262.336,- aan eigen vermogen. Dit kan in geval van financiële tekorten op restauraties of het opvangen van financiële tegenvallers worden benut.

Voor de komende periode is er voor de meeste monumenten geen financieel probleem te verwachten. Voor de monumenten met een lage herbouwwaarde, o.a. de theehuisjes, is er in de huidige SIM-periode (2021-2026) wel een groot tekort. Door de lage herbouwwaarde is er weinig subsidie vanuit het rijk mogelijk. Het noodzakelijke onderhoud van deze monumenten is financieel nog niet gedekt. Door de uitgevoerde restauratie aan de theekoepel is dit probleem voor een groot deel opgelost. Voor andere "kleine" monumenten zal minder worden besteed dan in het oorspronkelijke plan staat begroot. Uiteraard zal al het noodzakelijk onderhoud om verval te voorkomen in ieder geval worden uitgevoerd.

6. Voornemens voor 2026

Voor het jaar 2026 is het de verwachting dat onze stichting een aanvraag voor de POM status (professionele organisatie voor monumentenbehoud) bij de minister indient. Onze professionele omgang met de monumenten en de kwaliteitsborging zijn verankert in ons beleid. Financieel is onze stichting al jaren stabiel en de jaarrekeningen en accountantsrapporten laten dit zien. Wij zullen hiervoor in 2026 nog wel een Auditcommissie in het leven roepen om als deskundige onafhankelijke organisatie onze stichting en de restauratiekwaliteit te toetsen.

Voor de molens zullen wij proberen extra molenaars te vinden of mensen stimuleren om een opleiding tot molenaar te gaan volgen.

Regulier onderhoud zal ook in 2026 worden uitgevoerd aan onze monumenten. Voor de theehuisjes, de Liauckamapoort, de Noorderpoort en het Korendragershuisje is 2025 het laatste jaar van de huidige SIM-periode. Voor deze monumenten zal voor april een nieuw Periodiek InstandhoudingsPlan (PIP) / subsidieaanvraag worden ingediend bij de RCE. De huidige SIM-periode verloopt in 2025.

De Martinitoren te Franeker die in 2025 voor de tweede keer een afwijzing heeft ontvangen i.v.m. budgetoverschrijding, zal opnieuw een subsidieaanvraag worden ingediend bij de RCE.

Door de overvraag in de SIM regeling is niet met zekerheid te zeggen of er beschikkingen worden afgegeven voor onze in te dienen subsidieaanvragen.

Voor de restauraties voor de uurwerken van torens te Dronrijp en Firdgum en de monumentale luidklok te Firdgum, zal fondswerving moeten plaatsvinden. Als de fondswerving voorspoedig verloopt kan eind 2026 worden begonnen met de restauratie.

7. PR en Communicatie

Onze doelstelling is om ons actiever op PR en Communicatie te richten. Voor onze organisatie is naamsbekendheid en reclame belangrijk, ook al is dat niet direct aantoonbaar. De landelijke en Friese monumentenorganisaties, monumenteneigenaren en stichtingen en de werkgroepen zoals die in het Monumentenhûs in Leeuwarden, komen elkaar steeds weer tegen en hebben belang bij elkaars bestaan. Ook voor de communicatie naar buiten toe is het van enig nut om samen te werken en elkaar op de hoogte te houden van de ontwikkelingen in monumentenland. De PR en het beheer en onderhoud van de website wordt in eigenbeheer uitgevoerd. Ook worden nu vaker dan voorheen persberichten verstuurd en kunnen wij ons verheugen op regelmatige aandacht in de media.

Zo is in 2025 de restauratie van molen Langwert, door de lokale courant geplaatst. In het blad "OP WEG in de provincie" dat wordt verspreidt in de drie noordelijke provincies is een volledige pagina gewijd aan onze stichting en het in standhouden van onze rijksmonumenten. De molen Arkens in Franeker staat prominent op de voorpagina van de Utskoat.

Het blijkt steeds weer dat onze Stichting voor overige monumenten- en moleneigenaren ook een vraagbaak is als het gaat om advies voor subsidies of verplichtingen vanuit monumentenzorg. In de rol als aanspreekpunt in de gemeente Waadhoeke vervullen wij die rol graag.

Om een breed publiek bekend te maken met en op de hoogte te houden van het Friese erfgoed en molens, is goed contact tussen molenaars onderling en met onze stichting noodzakelijk. Het werven van nieuwe (leerling)molenaars, en een goed contact met de kerkeigenaren zijn enkele speerpunten van onze PR.

Mensen kunnen ons ook eenmalig of periodiek een schenking doen. Hiervoor hebben wij een folder gemaakt die wordt verspreid in de dorpen waar onze monumenten staan en op openbare plekken zoals in bibliotheken.

MEER WETEN?

Wilt u meer informatie of wenst u een gesprek met het bestuur van de stichting? Dan nodigen wij u graag uit om contact met ons op te nemen.

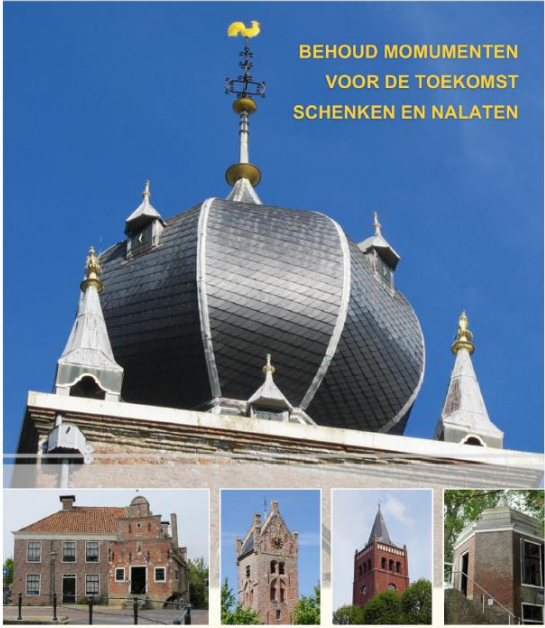
Meer informatie over de monumenten is te vinden op de website:
www.monumentenwaadhoeke.nl

CONTACTGEGEVENS

- ☎ 06 - 129 290 06
- ✉ g.vandijk@waadhoeke.nl
- 📍 Harlingerstraatweg 19
8801 PA Franeker

**BEHOUD MOMUMENTEN
VOOR DE TOEKOMST
SCHENKEN EN NALATEN**

**STICHTING TOT BEHOUD VAN MONUMENTEN
IN DE GEMEENTE WAADHOEKE**

8. Tot slot

Wij beogen in dit verslag een goed beeld te hebben gegeven van onze inspanningen en de plannen die wij hebben gemaakt om samen met vrijwillige molenaars en andere netwerkpartners de rijksmonumenten in de gemeente Waadhoeke werkend en toonbaar in stand te houden.

Het bestuur van Stichting tot behoud van monumenten in de gemeente Waadhoeke,
 Franeker, mei 2026

JAARREKENING

1 BALANS PER 31 DECEMBER 2025
(Na verwerking van het resultaat)

		31 december 2025	31 december 2024
		€	€
ACTIVA			
VASTE ACTIVA			
Materiële vaste activa	(1)		
Monumenten		20	20
VLOTTENDE ACTIVA			
Vorderingen	(2)		
Overige vorderingen en overlopende activa		22.511	32.559
Liquide middelen	(3)		
Rabobank		310.216	419.749
TOTAAL ACTIVA		<u>332.747</u>	<u>452.328</u>

	31 december 2025		31 december 2024	
	€	€	€	€
PASSIVA				
EIGEN VERMOGEN	(4)			
Bestemmingsreserves	75.000		75.000	
Overige reserves	187.336		219.384	
		262.336		294.384
KORTLOPENDE SCHULDEN	(5)			
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	350		134.200	
Overige schulden en overlopende passiva	70.061		23.744	
		70.411		157.944
TOTAAL PASSIVA		<u>332.747</u>		<u>452.328</u>

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2025

		2025		2024	
		€	€	€	€
Netto-baten	(6)	233.211		362.097	
Besteed aan doelstellingen	(7)	191.979		327.265	
Saldo baten minus lasten			41.232		34.832
Overige baten	(8)		225		225
Bedrijfskosten					
Kosten van beheer en administratie	(9)		77.644		60.725
Bedrijfsresultaat			-36.187		-25.668
Financiële baten en lasten	(10)		4.139		7.042
			-		-
Resultaat			-32.048		-18.626

3 KASSTROOMOVERZICHT 2025

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

	2025	
	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat	-32.048	
Aanpassingen voor:		
Veranderingen in het werkkapitaal:		
Mutatie vorderingen	10.048	
Mutatie kortlopende schulden (exclusief schulden aan kredietinstellingen)	-87.533	
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		-109.533
Kasstroom uit operationele activiteiten		-109.533
Mutatie geldmiddelen		-109.533
Samenstelling geldmiddelen		
		2025
		€
Geldmiddelen per 1 januari		419.749
Mutatie liquide middelen		-109.533
Geldmiddelen per 31 december		310.216

4 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

ALGEMEEN

Activiteiten

De activiteiten van Stichting tot Behoud van Monumenten in de Gemeente Waadhoeke bestaan voornamelijk uit het beheren, onderhouden en restaureren van Monumenten in de Gemeente Waadhoeke.

Vestigingsadres, rechtsvorm en inschrijfnummer handelsregister

Stichting tot Behoud van Monumenten in de Gemeente Waadhoeke is feitelijk en statutair gevestigd op Harlingerweg 18 te Franeker en is ingeschreven bij het handelsregister onder nummer 41004874.

Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van Stichting tot Behoud van Monumenten in de Gemeente Waadhoeke zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving voor kleine rechtspersonen, die uitgegeven zijn door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Activa en passiva worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar, met uitzondering van de toegepaste stelselwijzigingen zoals opgenomen in de desbetreffende paragrafen.

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar de desbetreffende paragraaf.

Overige materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie, inclusief de transactiekosten indien materieel. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

GRONDSLAGEN VOOR DE BEPALING VAN HET RESULTAAT

Opbrengstverantwoording

Overige baten

Onder overige bedrijfsopbrengsten worden resultaten verantwoord die niet rechtstreeks samenhangen met de levering van goederen of diensten in het kader van de normale, niet-incidentele bedrijfsactiviteiten. De overige bedrijfsopbrengsten bestaan uit royaltyopbrengsten. Deze opbrengsten worden toegerekend aan de verslagperiode in overeenstemming met de inhoud van de overeenkomst.

Kosten

De kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Overheidssubsidies

Exploitatiesubsidies worden als bate verantwoord in staat van baten en lasten in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

GRONDSLAGEN VOOR DE OPSTELLING VAN HET KASTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

5 TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2025

ACTIVA

	31-12-2025	31-12-2024
	€	€
1. Materiële vaste activa		
Monumenten	20	20
		Monumenten
		€
Boekwaarde per 1 januari 2025		
Aanschaffingswaarde		20
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen		-
		20
Boekwaarde per 31 december 2025		
Aanschaffingswaarde		20
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen		-
		20

VLOTTENDE ACTIVA

2. Vorderingen

	31-12-2025	31-12-2024
	€	€
Overige vorderingen		
Bijdragen derden	-	16.612
Vooruitbetaalde kosten	17.980	8.543
Te ontvangen rente	4.531	7.404
	22.511	32.559

3. Liquide middelen

Rabobank 3204.74.267	2.216	4.749
Rabobank bedrijfspaarrekening 3284.182.950	308.000	415.000
	310.216	419.749

PASSIVA

4. EIGEN VERMOGEN

	2025	2024
	€	€
Bestemmingsreserve onderhoudslasten		
Stand per 1 januari	45.000	90.000
Onttrekking	-	-45.000
Stand per 31 december	<u>45.000</u>	<u>45.000</u>
Bestemmingsreserve restauraties/werkzaamheden buiten SIM		
Stand per 1 januari	20.000	30.000
Onttrekking	-	-10.000
Stand per 31 december	<u>20.000</u>	<u>20.000</u>
Bestemmingsreserve promotie en pr		
Stand per 1 januari	10.000	10.000
Stand per 31 december	<u>10.000</u>	<u>10.000</u>
Overige reserves		
Stand per 1 januari	219.384	183.010
Resultaat	-32.048	-18.626
Mutatie bestemmingsreserve	-	55.000
Stand per 31 december	<u>187.336</u>	<u>219.384</u>

5. KORTLOPENDE SCHULDEN

	31-12-2025	31-12-2024
	€	€
Schulden aan leveranciers en handelskredieten		
Crediteuren	<u>350</u>	<u>134.200</u>
Vooruitontvangen bedragen		
Subsidie Rijk	8.996	5.236
Subsidie Provincie Fryslân	20.922	1.509
	<u>29.918</u>	<u>6.745</u>

	31-12-2025	31-12-2024
	€	€
Overlopende passiva		
Accountantskosten	5.000	3.744
Nog te betalen onderhoudskosten	23.646	-
Nog te betalen beheerskosten	11.497	13.255
	<u>40.143</u>	<u>16.999</u>

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2025

	2025	2024
	€	€
6. NETTO-BATEN		
Subsidie Rijk	80.212	113.089
Subsidie Provincie	5.608	48.137
Subsidie Gemeente	134.153	151.759
Baten van andere organisaties zonder winststreven	13.238	49.112
	<u>233.211</u>	<u>362.097</u>
7. BESTEED AAN DOELSTELLINGEN		
Onderhoudskosten monumenten	167.138	224.542
Restauratiekosten monumenten	24.841	102.723
	<u>191.979</u>	<u>327.265</u>
8. OVERIGE BATEN		
Ontvangen huur theehuisjes	<u>225</u>	<u>225</u>
9. KOSTEN VAN BEHEER EN ADMINISTRATIE		
Kosten van beheer en administraties	<u>77.644</u>	<u>60.725</u>
Kosten van beheer en administraties		
Niet-subsidiabele Beheerskosten	32.756	28.114
Verzekeringen	28.638	27.176
Bestuurskosten	1.759	1.168
Overige kosten	14.491	4.267
	<u>77.644</u>	<u>60.725</u>
10. FINANCIËLE BATEN EN LASTEN		
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	4.531	7.404
Rentelasten en soortgelijke kosten	-392	-362
	<u>4.139</u>	<u>7.042</u>
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten		
Ontvangen rente	<u>4.531</u>	<u>7.404</u>
Rentelasten en soortgelijke kosten		
Rente en kosten rekening-courant	<u>392</u>	<u>362</u>

Franeke, 21 juli 2026

Bestuur,

Namens de stichting